

|                                                                                                        |  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ<br>ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ<br>ДС/СС 05/4-02 бр. 1937/1-VIII/2<br>24.12.2009. године |  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ  
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој II редовној седници, 24.12.2009. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: САМОВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВНИКА У ФУНКЦИЈИ УНАПРЕЂИВАЊА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА, докторанда мр Јелене Стаматовић.

За ментора је одређен проф. др Љубомир Коцић

|                                                                                                                                                    |                                                           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| <u>Доставити:</u><br>1x Универзитету у Београду<br>1x Стручном сараднику за докторске дисертације<br>1x Шефу Одсека за правне послове<br>1x Архиви | <b>ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА</b><br><br>Проф. др Весна Димитријевић |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|

Факултет Филозофски  
04/1-2 бр. 6/1665  
13.01.2010.  
(број захтева)  
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких  
наука

(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

**ЗАХТЕВ**  
**за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације**

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Самовредновање наставника у функцији унапређивања васпитно-образовног рада

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ педагогија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Јелена (Драгана) Стаматовић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 1993.

Назив магистарске тезе кандидата:

Програми и облици стручног усавршавања наставника

Назив факултета на коме је магистарска теза одбрањена: Филозофски

Година одбране магистарске тезе: 2006.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 24.12.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ  
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

**ПРИЈАВА ДОКТОРСКЕ ТЕМЕ:**

*Самовредновање наставника у функцији унапређивања  
васпитно-образовног рада*

**мр Јелена Стаматовић**

## **ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ**

### **1. Предмет истраживања**

Проблематика самовредновања наставника је веома комплексна јер је неодвојиви део система вредновања квалитета образовно-васпитног процеса. У првом делу рада ћемо покушати да одговоримо на питања везана за проблематику вредновања образовно-васпитног процеса у школи и дефинишемо место самовредновања у систему. Битно је нагласити потребу за овим процесом као континуираним у смислу разматрања процене наставника и његовог рада као целине. Позитивне стране овог процеса су следеће: постојање свести о потреби сталног унапређивања образовно-васпитног процеса, проширивања професионалних компетенција и професионалног развоја наставника; самовредновање помаже наставнику у побољшавању свога рада кроз смоусавршавање; наставник добија слику о квалитету свога рада (јаке и слабе стране; у процесу самовредновања, ако је наставник спреман да критички преиспитује свој рад у циљу унапређења, реализује се заједничко вредновање са колегама, што може бити почетни, основни елемент система вредновања целокупног образовно-васпитног процеса.

У теоријском делу рада ће бити наглашени стратегије, поступци и процедуре процеса вредновања и самовредновања наставника. Акценат ће бити на улози наставника у процесу вредновања, а нарочито самовредновања властитог рада. Педагошки и друштвени значај ове теме је многострук. Систем вредновања који подразумева и процес самовредновања рада наставника доприноси унапређењу квалитета образовно-васпитног процеса у школи. Уколико се у школском систему негује „култура квалитета“, онда и потреба за унапређењем полази из школе и од самих наставника. Тиме се истиче њихова улога у развоју школе, али и личном развоју његових знања и компетенција што претпоставља професионални развој и напредовање и углед професије којом се баве. Због тога сматрамо да је бављење овом темом од значаја за развој педагошке науке, али и праксе из ове области. Тиме се допуњују и иновирају основне теоријске поставке и практична решења о овим процесима. То је један од главних мотива који је утицао на опредељење за ову проблематику. Такође смо

имали у виду и трендове реформских процеса у европским земљама и у нашој земљи, где је процес вредновања и самовредновања стављен у центар пажње.

У емпиријском делу рада се усмеравамо на истраживање процеса самовредновања са више аспеката: утврђивањем стања у пракси кроз заступљеност процеса самовредновања у школама (значај самовредновања; заступљеност-обавеза или потреба; процедуре, технике и инструменти). Након тога понудићемо модел самовредновања рада наставника који има функцију описа, презентовања и објашњења организације, садржаја, процедура и техника. Понуђени модел биће презентован наставницима као програм усавршавања, а након тога наставници ће га применити у свом раду. Након одређеног периода примене добићемо податке од наставника о примени и ефектима модела.

Основна питања која се у овом истраживању постављају јесу следећа:

- колико је процес самовредновања заступљен у раду наставника (организација, технике и инструменти);
- да ли наставници континуираним процесом самовредновања унапређују образовно-васпитни процес и свој професионални развој;
- како понуђени модел самовредновања наставници могу да примене у свом раду;
- какви су ефекти примене модела самовредновања.

*Предмет* истраживања би био усмерен на анализирање постојеће праксе самовредновања рада наставника, његов континуитет, организацију, примену техника и инструмената. Спровођењем модела самовредновања и испитивање његове примене и ефеката добићемо повратну информацију и податке који ће нам помоћи да утврдимо колико овај модел самовредновања може да помогне наставницима у унапређењу њиховог рада и образовно-васпитног процеса и сопственог професионалног развоја.

Истраживање ће бити реализовано кроз неколико корака:

1. Испитивање заступљености самовредновања и ставова наставника о значају самовредновања;
2. Реализација програма усавршавања наставника. Програм има за циљ да наставнике упозна са *моделом самовредновања* (процес активне примене методологије самовредновања свога рада и дефинисање критеријума успеха након примене модела);

3. Примена модела самовредновања у раду наставника;
4. Испитивање наставника о примени модела и његовим ефектима и испитивање ученика;
5. Анализа добијених података и интерпретација резултата.

Пре него што кренемо на разраду циља и задатака истраживања конкретније ћемо навести основне појмове који ће бити предмет овог истраживања. Постоји више приступа у дефинисању ових појмова код многих аутора. Процес вредновања се дефинише и тумачи на више начина и са различитих аспеката, међутим оно што се најчешће јавља као кључно одређење је прецизно утврђивање и мерење степена остварености циљева и задатака образовно-васпитног процеса. Ми ћемо у нашем раду **вредновање** сагледавати и још као континуиран процес који укључује примену адекватних поступака, процедура и техника у циљу утврђивања нивоа остварености постављених циљева и задатака на основу јасних критеријума којим се првенствено унапређује и квалитетно мења постојећа пракса у школи. Основу процеса **самовредновања** кога узимамо као основни елемент система вредновања, сагледаћемо као процес утврђивања и испитивања вредности квалитета сопственог рада наставника што претпоставља спремност на преиспитивање свога рада, кроз различите процесе (размишљање, разматрање активности и сопствено деловање), различитим поступцима, техникама и процедурама, у циљу његовог унапређења, квалитетног мењања и личног професионалног развоја.

Многи аутори наводили су главне одлике квалитетне школе као стално унапређивање и охрабривање оних који промене уносе у рад, континуирано проверавање достигнутог степена развоја, сагледавање позитивних страна и недостатака и њихово систематично отклањање, самоодговорност сваког наставника за свој рад и спремност за стално промишљање сопственог рада. То претпоставља спремност наставника и њихову самоиницијативност и одговорност. Како је код нас пракса самовредновања недовољно истраживана, а савремене потребе то намећу, ми смо се определили да посматрамо овај процес у школској средини нудећи **модел** који ће кроз разраду и објашњење дати приказ организације, могуће принципе функционисања, начине примене техника и инструмената самовредновања. Организациона примена модела се односи на континуиран процес самовредновања у току једног периода школске године. Програм усавршавања наставника о моделу има за циљ упознавање са организованим процесом самовредновања и корацима у

спровођењу. Наставници добијају информације о изради плана самовредновања који се односи на активности које ће предузимати. Наставницима ће бити понуђене технике и инструменти самовредновања и презентовани начини и могућности примене. Наставници ће индивидуално или тимски одређивати динамику самовредновања (дневна, недељна, месечна, тромесечна, полугодишња...). Информације о моделу нуде и основне поставке увођења документације о процесу самовредновања – израда досијеа самовредновања, праћења промена у свом раду и прикупљање повратних информација. Значајан сет информација биће усмерен на инструкције и заједничко разматрање и одговор на питање шта учинити са добијеним информацијама након самовредновања, како их искористити у циљу увођења промена у рад и његово унапређивање. Наставници ће у току презентације модела имати задатак да заједнички дефинишу индикаторе унапређивања свога рада након спровођења овог модела, тако да они неће бити наметнути споља, већ ће бити продукт заједничке анализе.

Након презентовања модела и договорених процедура наставници реализују самовредновање у договореном временском периоду.

## ***2. Циљ и задаци истраживања***

**Циљ истраживања је** утврђивање праксе самовредновања наставника и провера израђеног модела самовредновања кроз примену и праћење ефеката.

### **Задаци истраживања:**

*Први ниво истраживања:*

1. Утврдити заступљеност процеса самовредновања наставника;
2. Испитати мишљење наставника о процедурама, техникама и инструментима самовредновања, као и неопходним знањима и компетенцијама за спровођење самовредновања с обзиром на:
  - а) дужину радног стажа,
  - б) да ли су наставници разредне или предметне наставе,
  - в) стручно усавршавање (број посећених програма стручног усавршавања у последњих 5 година).

3. Испитати ставове наставника о значају самовредновања за унапређивање образовно-васпитног процеса и за професионални развој с обзиром на:
- а) дужину радног стажа,
  - б) да ли су наставници разредне или предметне наставе,
  - в) стручно усавршавање (број посећених програма стручног усавршавања у последњих 5 година).

*Други ниво истраживања:*

4. Реализација програма припремања наставника за примену модела самовредновања, тј. упознавање наставника са моделом самовредновања (кораци у примени – израда плана самовредновања, избор и израда техника и инструмената самовредновања, анализа повратне информација и одређивање мера за унапређивање и заједничка израда индикатора унапређивања њиховог рада).
5. Спровођење модела самовредновања у раду наставника.
6. Испитати мишљење и ставове наставника о моделу самовредновања
- 6.1. Испитати мишљење наставника о примени предложеног модела (о процедурама, техникама и инструментима, предностима и тешкоћама примене)
- 6.2. Испитати ставове наставника о ефектима примене предложеног модела

### ***3. Хипотезе истраживања***

У складу са циљем и задацима истраживања, постављамо следеће хипотезе:

1. Постојећа пракса самовредновања наставника није континуирана и систематична.
2. Постоји повезаност између самовредновања наставника и унапређивања квалитета васпитно-образовног рада.
3. Предложени модел самовредновања наставника помаже у сагледавању сопствене праксе и проналажењу решења за унапређивање васпитно-образовног рада.

4. Постоје статистички значајне разлике у мишљењу и ставовима наставника о процесу самовредновања и његовом значају за унапређивање васпитно-образовног рада с обзиром на дефинисане варијабле (дужина радног стажа, предметна- разредна настава и стручно усавршавање).

#### ***4. Варијабле истраживања***

Независну варијаблу у овом истраживању представљају они фактори који, могу да условљавају мишљења и ставове наставника о реализацији самовредновања свога рада, предностима и недостацима тог процеса, методологији процеса самовредновања, значају и личној одговорности према сопственом развоју путем самовредновања. У *првом делу* истраживања које се односи на мишљење и ставове наставника о самовредновању као независне варијабле издвајамо:

1. *дужину радног стажа* наставника (одређено преко броја година радног стажа),
2. да ли су *наставници разредне или предметне наставе* (учитељи у разредној настави или наставници који реализују наставу из једног предмета) и
3. *стручно усавршавање* (изражено преко броја посећених програма стручног усавршавања у последњих 5 година).

Зависну варијаблу представља мишљење и ставови наставника о процесу самовредновања.

У *другом делу* истраживања који се односи на приману модела самовредновања независну варијаблу представља сам модел самовредновања, а зависну варијаблу мишљење наставника о примени модела и ставови наставника о ефектима примене модела.

#### ***5 Методе, технике и инструменти истраживања***

Истраживање се организује на два нивоа. У првом нивоу истраживања смо се определили за аналитичко-дескриптивну методу у проучавању проблематике самовредновања рада наставника. Користиће се технике: анализа педагошке документације (лична документација наставника о самовредновању, записници стручних већа школе, дневници рада наставника), анкетирање и склирање.

Анкетирањем ћемо утврдити мишљење наставника о заступљености самовредновања у њиховом раду, а скалирањем ставове о значају самовредновања. Инструменти у првом нивоу истраживања ће бити: *Упитник* о самовредновању и *Скала* ставова наставника о значају самовредновања.

У другом нивоу истраживања применићемо експерименталну методу са једном групом испитаника. У реализацији циља и задатака истраживања једна група наставника ће учествовати у програму примене модела самовредновања у свом раду. Прва фаза је упознавање наставника кроз програм стручног усавршавања са моделом самовредновања. У другом кораку наставници који су учествовали у том програму примењиваће модел у договореном временском периоду. Након тога испитиваће се мишљење наставника о примени модела и њихови ставови о ефектима примене. Технике које ће се примењивати су анкетање и скалирање наставника. Инструменти у другом нивоу истраживања су *Упитник* за наставнике о примени модела самовредновања и *Скала* наставникове процене ефеката модела.

#### **6. Узорак истраживања**

Планира се узорак који ће чинити наставници основних школа. Укупно би било укључено и испитано 300 наставника, а школе ће бити изабране случајним избором. Водиће се рачуна да карактеристике узорка кореспондирају независним варијаблама првог дела истраживања, уколико то буде било могуће.

#### **7. Технике статистичке обраде података**

У обради података добијених поменутиим инструментима и техникама користићемо технике израчунавања фреквенције, процената, израчунавањем мера централне тенденције и хи-квадрата ( $\chi^2$ ). Након тога урадиће се квалитативна анализа добијених података.

## СТРУКТУРА РАДА

### УВОД

### I САМОВРЕДНОВАЊЕ РАДА НАСТАВНИКА – УНАПРЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

#### *1. КВАЛИТЕТ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ*

*1.1 Систем квалитета у васпитно-образовном раду*

*1.2 Елементи квалитета васпитно-образовног рада*

*1.3 Управљање квалитетом васпитно-образовног рада*

#### *2. ВРЕДНОВАЊЕ И САМОВРЕДНОВАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА*

*2.1. Појмовно одређење вредновања и самовредновања васпитно-образовног рада*

*2.2. Систем вредновања и самовредновања – модели, стратегије, поступци и процедуре*

*2.2.1 Систем вредновања и самовредновања васпитно-образовног рада у школама у европским земљама*

*2.2.2 Систем вредновања и самовредновања образовно-васпитног рада у школама у нашој земљи*

*2.3 Досадашња истраживања која су се бавила проблематиком вредновања и самовредновања*

#### *3. САМОВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВНИКА*

*3.1 Улога наставника у самовредновању васпитно-образовног рада*

*3.2 Систем знања и компетенција наставника за реализацију процеса самовредновања*

*3.3 Наставник у процесу самовредновања - преиспитивање сопствене праксе*

*3.4 Наставник и управљање процесом самовредновања*

*3.4.1 Поступци и процедуре самовредновања наставника*

*3.4.2 Технике и инструменти самовредновања наставника*

*3.5 Самовредновање наставника и унапређивање васпитно-образовног рада*

*3.6 Мотивациона вредност самовредновања наставника*

*3.7 Самовредновање и професионални развој наставника*

## II МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП ПРЕДМЕТУ ИСТРАЖИВАЊА

*1. Предмет истраживања*

*2. Циљ и задаци истраживања*

*3. Хипотезе истраживања*

*4. Варијабле истраживања*

*5. Методе, технике и инструменти истраживања*

*6. Узорак истраживања*

*7. Технике статистичке обраде података*

## III РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

### ЗАКЉУЧЦИ

### ЛИТЕРАТУРА

### ПРИЛОЗИ

### ЛИТЕРАТУРА

- Агатоновић, Б. (2000): Менаџмент у образовању и унапређење образовног система, *Настава и васпитање*, бр.3
- Амонашвили, Ш.А (1999): Школа живота, Београд: Заједница учитељских факултета Србије
- Arends, R. (1991): *Learning to teach*, College of Education and University of Maryland, McGraw Hill
- Action Research by Wentworth L. Gibbidon, *School Self Evaluation*, dostupno: [http://www.jamaicateacher.org.jm/pdf/lectaction\\_research2007.pdf](http://www.jamaicateacher.org.jm/pdf/lectaction_research2007.pdf)
- Бабић, М. (1999): Квалитет васпитања и образовања, Српско Сарајево; Завод за уџбенике и наставна средства
- Банђур, В. и Поткоњак, Н. (1996): *Педагошка истраживања у школи*, Београд: Учитељски факултет

- Банђур,В. и Поткоњак,Н. (1999): *Методологија педагогије*, Београд: Савез педагошких друштава Југославије
- Бањанин,М (1992): Иновацијски приказ вредновању, *Иновације у настави*, бр. 1-2
- Бахтијевић-Шибер,Ф. (1999):*Менаџмент људских потенцијала*, Загреб: Golden marketing
- Bastidas, J.A. (1996): The Teaching Portfolio, Forum USA, IA, Washington, No.3-4
- Безиновић, П. (2006): *Самовредновање у функцији унапређења квалитета школа, европска искуства и хрватске могућности*, Загреб
- Безиновић, П (2007): *Приручник за самовредновање школа*, Загреб: Центар за истраживање и развој образовања
- Бјекић,Д. (1999): *Професионални развој наставника*, Ужице: Учитељски факултет
- Бјекић,Д.(2000): Како ученици процењују остваривање улога наставника, *Настава и васпитање*, бр.5
- Blackburn,V. i Moisan, C.(1988): *The In-service Training of Teachers in the Twelve Member States of the European Community*, Maastricht: Presses interuniversitaires europeennes
- Братинић, М. (1990): *Микропедагогија-интеракцијско-комуникацијски аспект одгоја*, Загреб
- Брунер,Ј. (2000): *Култура образовања*, Загреб: Едука
- Buchberger, F. (2000): *Teacher education in Europe*, European Education, Vol.30, Issue 1,р 44,52, р
- Бурзин, С. (1999): Нова парадигма духовног оспособљавања наставника, *Педагогија*, бр. 1-2
- Васковић,П (1983): Наша искуства у вредновању резултата рада у школама, *Педагошка стварност*, бр. 4
- Вилотијевић, М. (1992): *Вредновање педагошког рада у школи*, Београд; ЦУРО
- Вилотијевић,М. (1993): *Организација и руковођење школом*, Београд: Научна књига
- Вилотијевић, М (1995): *Евалуација дидактичке ефикасности наставног часа*, Београд: ЦУРО

- Вилотијевић, М. (1996): Школа данас-могући павци промене, *Директор школе*, бр 2
- Вилотијевић, М. (2004): *Од традиционалног ка комплексном вредновању*, у: Југословенска педагогија друге половине двадесетог века, Београд: Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду, Ужице: Учитељски факултет
- Вилотијевић, М. (2004): *Вредновање рада школе-евалuatorска функција*, Српско Сарајево: Филозофски факултет
- Вилотијевић, М. (2005): *Променама до квалитетне школе*, Београд: Заједница учитељских факултета Србије
- Влаховић, Б. (1996): *Управљање иновацијама у образовању*, Београд: ЦУРО
- Влаховић, Б. и Вујисић-Живковић, Н. (2005): *Наставник-изазови професионализације*, Београд: Едука
- Вуд, Џ. (1996): *Ефикасне школе*, Београд: Центар за усавршавање руководиоца у образовању
- Вујисић-Живковић, Н. (2004): *Улога школа у професионалном образовању и развоју наставника*, Београд: Задужбина Андријашевић
- Вујисић-Живковић, Н. (2005): *Васпитни концепт студента учитељског факултета на почетку и крају студија*, докторска дисертација, Београд: Филозофски факултет
- Вуловић, Р и Милосављевић, Г. (2007): *Самовредновање у функцији квалитета образовања*, Крагујевац: Национална конференција о квалитету
- Glasser W. (1999): *Наставник у квалитетној школи*, Загреб: Едука
- Glasser W. (2005): *Квалитетна школа-школа без присиле*, Загреб: Educa
- Гојков, Г. (1995): *Метакогниција и стратегијски трансфер у дидактичким компетенцијама наставника, Иновације у настави*, бр 3
- Gold, Y. (1996): *Beginning Teacher Suport: Attrition, Mentoring and Induction*, Handbook of research of teacher education, New York: Macmiliian Library Reference USA
- Greene, B. (1996): *Od vrednovanja sa strane prema zajedničkom vrednovanju i samovrednovanju*, у: *Nove paradigme za stvaranje kvalitetnih škola*, Zagreb: Alinea

- Gossen, D. Anderson, J. (1996): *Стварање увјета за квалитетне школе*, Загреб: Алинеа
- Група аутора (1998): *Наша основна школа будућности*, Београд: Заједница учитељских факултета Србије
- Дамјановић, Р., (2004): Тезе за нову докимолошку парадигму, *Методички огледи*, бр. 11
- Даноловић, М. (2002): Како је образовање потребно Европи за друштво сутрашњице-циљеви и очекивања, *Педагогија*, бр.1-2
- Darling, Hammond, L, Wise, A, Pease, S.R. (1983): *Teacher evaluation in the Organizational Context: A Review to the Literature*, Review of Educational research, Vol 53, No 1
- Dee Fink, L. (1999): *Evaluating Your Own Teaching*, Oklahoma: University of Oklahoma
- *Десет година реформи обавезног образовања у неким европским земљама*, (2001), Београд: Министарство просвете и спорта
- *Defining competencies and curriculum, European reference points for the teaching profession* (2003): England: Prepared by Eurydice for study visit
- Дуњић, Љ. (1989): Основни конститутивни оквир за могућу теорију унапређења васпитно-образовног рада, *Педагогија*, бр.2
- Ђерманов, Ј. (1997): Интересовање ученика и савремени концепт вредновања рада школе, *Педагошка стварност*, бр. 9-10
- Ђерманов, Ј. (2003): *Промене у структури и функцијама вредновања васпитно-образовне делатности-од селективне ка развојној функцији*, Нови Сад: Зборник Одсека за педагогију
- Ђерманов, Ј. (2005): *Школска самоевалуација и развој културе евалуације у васпитању и образовању*, у: Каменов, Е., Развој система васпитања и образовања у условима транзиције III, Нови Сад: Филозофски, Природно-математички факултет у Н.Саду и Учитељски факултет Сомбор
- Ђерманов, Ј. (2005): *Иновативне форме евалуације васпитнообразовног процеса у реформисаној школи*, у: Каменов, Е. и сар, Реформа школског система у условима транзиције, Нови Сад: Филозофски факултет
- Ђорђевић, Ј. (2002): *Својства наставника и процењивање њиховог рада*, Вршац: Виша школа за образовање васпитача
- Ђукић, М. (2002): Индикатори квалитета и евалуација у систему високог образовања, *Педагошка стварност*, Савез педагошког друштва Војводине, бр. 7-8

- Ђурић, Ђ (1990): *Социјално-психолошки индикатори квалитета и ефикасности образовања*, у: Зборник универзитета у Новом Саду, Нови Сад: Институт за педагогију, свеска бр. 8
- Ђурић, Ђ ( 2009): *Компетенције наставника и квалитет образовања*, у: Будућа школа II, Београд: Српска академија образовања
- *Европска димензија у образовању* (1997): Београд: Министарство просвете РС
- Европска комисија (1995): *Настава и образовање услов напретка друштва*, Луксембург
- *Evaluation of Schools providing Compulsory Education in Europe* (2003): Euridyce
- *Efficiency and equity in European education and training systems*, Communication from the commission to the council and to the European parliament, dostupno: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/en.pdf>
- Живковић, П.(2000): Усавршавање самовредновања наставника (самовредновање као усавршавање),*Педагошка стварност*, бр 1-2
- Живковић, П. (2000): Рефлексивна евиденција рада и самовредновање као фактор развијања постигнућа наставника, *Педагошка стварност*, бр.3-4
- Живковић, П. (2000): Самовредновање или контрола, *Просветни преглед*, бр 65
- Живковић, П. (2000): Креативност и рефлексивност као фактори усавршавања професионалних компетенција учитеља, *Учитељ*, бр. 69
- Живковић,П. (2009): *Самовредновање и педагошки такт наставника*, Јагодина: Каирос
- Зборник (1982): *Вредновање педагошког рада и стимулативна расподела у школи*, Београд: Савез педагошких друштава Југославије
- Зборник радова (1998): *Вредновање и реитинг основних школа*, Београд: Учитељски факултет
- Зборник (1998): *Наша основна школа будућности*, Београд: Заједница учитељских факултета Србије
- Zindovic-Vukadinovic,G. (1996): *The School Curricula Between the Necessary and Possible, Towards a Modern Learning-Centred Curriculum*, Belgrade> Institute for Redagogical Research, Unicef, Unesco
- Илић,М. (1990): Савредмено вредновање васпитно-образовног рада, *Педагогија*, бр. 2

- Илић,М,Николић,Р. и Јовановић,Б. (2006): *Школска педагогија*, Ужице: Учитељски факултет
- Improving competences for the 21<sup>th</sup> Century: An Agenda for European Cooperation on Schools, dostupno: <http://ec.europa.eu/education/school21/com> 425 en.pdf
- Инић,Б. (2003): *Менаџмент*, Београд: Факултет за трговину и банкарство
- Јовановић, Б. (2005): *Школа и васпитање*, Београд: Едука
- Јурић, В. (1988): *Методика рада школског педагога*, Загреб: Школска књига
- Качапор,С., Вилотијевић, М. и Кундачина, М. (2005): *Умјеће оцењивања*, Мостар, Универзитет, «Ц.Бједић»
- *Квалитетно образовање за све-пут ка развијеном друштву* (2002): Београд: Министарство просвете РС
- *Key data on education in Europe* (2007): Luxemburg
- *Key Competencies* (2002): Survey 5 Bruxelles: Eurydice, European Unit
- Костадиновић, Д. (2007): *Управљање квалитетом образовања, Иновације у настави*, бр. 1
- Костовић, С. (1995): *Улога наставника у савременој школи, Педагошка стварност*, бр 5-6
- Kydd,L.,Anderson,W. (2003): *People and Teams in Education*, Quebec: The Open University
- Коцић,Љ. (1984): *Усавршавање концепције и структуре основне школе и унапређење васпитно-образовног рада у њој, Настава и васпитање*, бр 3
- Коцић, Љ. (1989): *Како наставници оцењују друштвени статус своје професије и колико су њимъ задовољни; Настава и васпитање*, бр.4
- Коцић,Љ. (1990): *Колико су наставници спремни да промене свој позив, Педагогија*, бр.2
- Крњајић, С. (1995): *Наставникова очекивања и школски успех ученика*
- Кундачина,М и Банђур, В. (2004): *Акционо истраживање у школи (наставници као истраживачи)*, Ужице: Учитељски факултет
- Kurt Spiess (2001): *Kvalitet i unapredjenje kvaliteta*, Dokumentacija i materijali, Ciriћ: (nepubl. Material)
- Лакета, Н. (2002): *Могући правци промена у образовању, Зборник радова*, Београд: Институт за педагошка истраживања, бр 33

- *Levels of Autonomy and Responsibilities of Teacher in Europe* (2008): Eurydice
- Levin, J I Nolan, J. (2004): *Principles of Classroom Management-A Professional Decision – Making Model*, Pearson
- Мандић, П и Вилотијевић, М. (1980): *Вредновање рада у школи*, Сарајево: Свјетлост
- Мандић, П. (1989): *Образовање за XXI stoleће*, Сарајево: Свјетлост
- Meyer, H. (2005): *Šta je dobra nastava*, Zagreb: Erudita
- Меморандум о доживотном учењу (2001): *Андрогошке студије*, вол.8, бр 1-2
- Митић, В. (1999): *Иновације и настава*, Нови Сад
- Moos, H.R (1980) *Evaluating Classroom Learning Environment, Evaluation Reflection, Studies in Education Evaluation*, vol. 6
- Недељковић, М. (1994): *Образовање и развој*, Београд : Министарство просвете
- Недељковић, М. (2000): *Основна школа у променама*, Ужице: Учитељски факултет
- Ољача, М. (1992): Самоконтрола и учење одраслих, *Настава и учење*, бр. 3
- Ољача, М. (2001): *Self concept i razvoj*, Нови Сад: Филозофски факултет
- Oljaca, M. (2007): *Theoretical Approaches to the Development Management of Education, Inovacije u nastavi*, br 1
- Pang, N.S.F. (2006): *Managing School Change Through Self-evaluation in the Era of Globalization*, dostupno: <http://www.leadership.fan.edu/ICSEI2006/Papers/Pang.pdf>
- Педагошка енциклопедија (1989), Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Педагошки лексикон (1996), Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Педагошки речник (1967), Београд: Завод за уџбенике Социјалистичке Републике Србије
- Пејић, Р. (2000): *Рационалност и квалитет рада наставника у разредној настави*, Београд: Министарство просвете РС, Шабац: Виша школа за образовање васпитача
- Петровић, Д. (1992): Радна мотивација и самопроцена успешности наставника средњих школа, *Психологија*, бр.1-2
- Пешић, М. (1987): *Вредновање предшколских васпитних програма*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства

- Пешић, М. (1990): Планирање, праћење и евалуација сопственог рада , *Учитељ у пракси*, бр. 2
- Пешић, М. и др. (1998): *Педагогија у акцији*, Београд: Институт за педагогију и андрагогију
- Поткоњак, Н. (1972): *Вредновање рада у основној школи*, Београд: Научна књига
- Поткоњак, Н. (2000): Педагогија XX века и њени задаци у XXI веку, *Педагогија*, бр 3-4
- Поткоњак, Н. (2006): *Иновацијама до квалитета у раду наставника*, у: Споменица Петра Мандића, Бања Лука: Академија наука и умјетности РС
- Радовановић, С. (1996): *Школа и друштвена средина*, Београд: Институт за педагогију и андрагогију
- Раскоп, К. (1999): Евалуација иновације-иновација евалуације, *Директор школе*, бр.1
- Ратковић, М. ( 2008): *Успешна школа*, Нови Сад
- *Самовредновање школа у ЕУ*, доступно:  
<http://www.idi.hr/vrednovanje/samovrednovanje/EU.htm>
- *Самовредновање и колегијална подршка*, доступно:  
<http://www.ravnatelj.hr/Umag/Suzana-Hitrec.doc>
- Сикавица, Р. и Барјактаревећ-Шиббер, Ф. (2004): *Менаџмент, Теорија менаџмента и велико емпијско истраживање*; Загреб: Мас-медија
- *Систем квалитета у образовању према захтевима серије стандарда JUS ISO 9000* (1996): Београд, Завод за уџбенике и наставна средства и Институт за предузетништво Универзитета «Браћа Карић»
- *School Autonomy in Europe, Policies and Measures* (2007): Eurydice, The information network on education in Europe
- *School board self-evaluation*, dostupno: [http:// www.arsba.org/southernregion/bd\\_self-evaluation\\_ratiznale.doc](http://www.arsba.org/southernregion/bd_self-evaluation_ratiznale.doc)
- Schön, D. (1990): *Educating the Reflective Practitioner*, San Francisco
- Стаматовић, Ј. (2006): *Програми и облици стручног усавршавања наставника*, Београд: Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду
- Стаматовић, Ј. (2008): Самоевалуација рада наставника у функцији стручног усавршавања у: Шпијуновић, К. (уредник): *Образовање и усавршавање наставника-облици и модели*, Ужице: Учитељски факултет

- Стол,Л и Финк,Д. (2000): *Мијењамо наше школе* (како унапредити дјелотворност и квалитет школа), Загреб: Едука
- Stufflebeam, Sinkfield,J.A. (1998): *Systematic Evaluation*, Boston:Klunjer Nijhoff Publishing
- Сузић,Н. (2000): *Како мотивисати наставнике*, Педагогија, бр. 3-4
- Сузић,Н. и сар. (2001): *Интерактивно учење 3*, Бања Лука: ТТ центар
- Сузић,Н. (2005): *Педагогија за XXI век*, Бања Лука: ТТ центар
- Тановић, А. (1972): *Вриједност и вредновање*, Сарајево: Свијетлост
- Тот,Л. (1990): Вредновање рада школе, у: Зборник истраживачких радова, Нови Сад: Филозофски факултет
- Тофлер, А. (1997): *Шок будућности*, Београд: Грмеч
- Трнавац,Н. (1987): *Школски системи на раскришћу*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Трнавац,Н. (1992): *Школа под лупом-школа као предмет критике*, Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошка академија за образовање учитеља
- Трнавац, Н. (1996): *Педагог у школи*, Београд: Учитељски факултет
- *The School Self Evaluation Toolkit*, dostupno:  
<http://www.det.nsv.edu.an/profilearn/docs/pdf/selfevaluationkit.pdf>
- Ћамиловић,С. и Видоје,В.(2007): *Основе менаџмента људских ресурса*, Београд: Текон
- Филиповић,Д. (1995): *Развој и образовање*, Београд: Зенит
- Harison,R. (2003): *Learning for professional development*, Quebec: The Open University
- Хавелка,Н. (1982): *Питање структуре и организације праћења и стандарда васпитно-образовног рада у школи*, у Зборнику: Праћење и оцењивање ученика, Београд: Завод за унапређење васпитања и образовања
- *Хавелка,Н. (2000): Ученик и наставник у образовном процесу*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Хавелка,Н., Хебиб,Е., Бауцал,А. (2003): *Оцењивање за развој ученика*, Београд: Министарство просвете и спорта РС и Центар за евалуацију

- Хебиб,Е. (1992): *Улога педагога у праћењу и вредновању рада наставника*, Београд: Институт за педагогију и андрагогију
- Хебиб, Е. и Радуловић, Л.(2000): Могућности остваривања сарадње наставника и стручних сарадника, *Настава и васпитање*, бр. 3
- Хебиб,Е. (2008): Како наставници процењују околности у којима раде, *Настава и васпитање*, бр. 2
- Clement,M i Vanberghe,R. (2001): How Schools Leaders can promote Teachers Professional Development: *An Account from the Field, School Leadership and Management*, vol.21, no 1
- Clift, P.S i Mc Cormide,R. (1988): *Studies in School Self Evaluation*
- *Школе и квалитет* – студија ОЕЦД-а (1998), Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Walberg,H i Haertel, G. (1980): Validity and Use of Educational Environment Assessment Evaluation Reflection, *Studies in Educational Evaluation*, vol. 6
- Wubbels,Th i Korhagen, F.A.J (1990): The Effect of a Pre-service Teacher Education Program for The Prearation of Reflective Teachers, *Jurnal of Education for Teaching*, vol.16

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ  
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА  
Б Е О Г Р А Д

**Предмет: Извештај комисије о одобрењу  
теме докторске дисертације**

Одлуком Већа Одељења за педагогију и андрагогију изабрани смо у комисију за одобрење теме докторске дисертације коју је пријавила мр Јелена Стаматовић, асистент Учитељског факултета у Ужицу. За израду докторске дисертације Јелена Стаматовић предложила је тему САМОВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВНИКА У ФУНКЦИЈИ УНАПРЕЂИВАЊА КВАЛИТЕТА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА. Уз захтев за одобрење теме приложила је образложење у којем је одредила предмет и циљ истраживања и објаснила основна методолошка питања планираног истраживања. За ментора је предложила проф. др Љубомира Коцића. Пошто смо проучили образложење теме и обавили потребне консултације са кандидатом, у могућности смо да Наставно-научном већу поднесемо извештај са одговарајућим предлогом.

Последњих деценија у Европи, и у нашој земљи, поклања се доста пажње квалитету васпитања и образовања. Све је више истраживања која се баве овим проблемом. Разматрају се чиниоци од којих зависи квалитет васпитно-образовног рада, при чему се имају у виду шири друштвено-економски услови, културни контекст, материјално-техничка база, програми образовања, организација васпитно-образовног рада, а посебно се обраћа пажња на улогу наставника у обезбеђивању квалитета. Наставник, његова стручна и педагошко-психолошка оспособљеност, облици и методе које примењује у раду, његова мотивација и однос према раду свакако је битан чинилац од којег зависи квалитет васпитно-образовног процеса и његови ефекти. Важно је да се систем обезбеђивања квалитета схвати као процес који се перманентно одвија, уз планиране кораке чија се реализација прати и вреднује у циљу унапређивања васпитно-образовног рада. Вредновање је битан услов обезбеђивања квалитета, а наставник је један од најважнијих чинилаца у томе процесу. Вредновање подразумева анализирање, упоређивање, утврђивање и процену стања васпитно-образовног рада како би се сагледао степен остварености постављених циљева и исхода. Вредновање није усмерено само на резултат, ефекте васпитно-образовног рада, већ и на процес долажења до тих ефеката, тј. на све компоненте васпитно-образовног процеса, на све аспекате школског рада. Посебан значај, при томе, придаје се интерном вредновању (самовредновању) које се може спроводити на нивоу целе школе, али, исто тако, може се односити и само на рад наставника. Самовредновање наставника јесте важан део система вредновања рада школе. Наставници треба да критички преиспитују свој рад, да анализирају и истражују сопствену праксу и професионална постигнућа како би побољшали свој

- 2 -

рад и допринели унапређивању квалитета васпитно-образовног рада школе у целини. Наставник се тиме ставља у ситуацију да стално проширује своја знања, мења и унапређује сопствену праксу, стручно се усавршава и професионално развија.

Управо због значаја који има за унапређивање квалитета васпитно-образовног рада школе, проблем самовредновања наставника је узет за предмет овог истраживања.

У раду ће бити размотрене стратегије, поступци и процедуре процеса вредновања и самовредновања, са посебним нагласком на улогу наставника у том процесу. Осим испитивања заступљености самовредновања наставника у пракси и утврђивања његових карактеристика, посебна пажња биће усмерена на разраду модела самовредновања и сагледавање ефекта његове примене. Према томе, циљ овога истраживања јесте – утврђивање праксе самовредновања наставника и провера израђеног модела самовредновања, тј. праћење његових ефеката. Истраживање ће се, стога, одвијати у две фазе. Прва фаза подразумева реализацију следећих задатака: (1) утврђивање заступљености процеса самовредновања наставника у школској пракси; (2) испитивање мишљења наставника о реализацији процеса самовредновања, процедурама, техникама и инструментима самовредновања, као и неопходним знањима и компетенцијама за спровођење самовредновања; (3) испитивање ставова наставника о значају самовредновања за унапређивање васпитно-образовног рада и професионални развој самих наставника. Друга фаза обухвата: (1) реализацију програма припремања наставника за примену модела самовредновања, тј. упознавање са израђеним моделом самовредновања; (2) примену модела самовредновања у раду наставника; (3) испитивање мишљења наставника о примени предложеног модела самовредновања и утврђивање ефеката примењеног модела.

У истраживању се полази од следећих хипотеза: (1) Постојећа пракса самовредновања рада наставника није континуирана ни систематска; (2) Постоји повезаност између самовредновања рада наставника и унапређивања квалитета васпитно-образовног рада; (3) Предложени модел самовредновања рада наставника помаже наставницима у сагледавању сопствене праксе и проналажењу решења за унапређивање васпитно-образовног рада.

У истраживању ће бити коришћена дескриптивно-аналитичка метода (ради испитивања заступљености самовредновања у пракси и утврђивања његових карактеристика) и експеримент с једном групом (ради утврђивања ефеката предложеног модела самовредновања). Од истраживачких техника користиће се: анализа педагошке документације, анкетање и скалирање, као и одговарајући инструменти: упитник о самовредновању и скала ставова наставника о значају самовредновања (у првој фази) и упитник за наставнике о примени модела самовредновања и скала наставникове процене ефекта примењеног модела (у другој фази). Истраживање ће бити обављено на узорку од 300 наставника основних школа. Прикупљени подаци биће обрађени адекватним статистичким техникама.

- 3 -

Може се констатовати да је проблем који је кандидат одабрао значајан за педагошку теорију, а посебно за васпитну праксу, те има потребе за његовим проучавањем. Очекује се да ће се овим истраживањем доћи до вредних сазнања о проблему самовредновања наставника и да ће добијени резултати указати на даље кораке које у овој области треба чинити како би се обезбедио квалитетнији васпитно-образовни рад и омогућило успешније остваривање постављених циљева. Проблем истраживања је ваљано образложен, план истраживања добро осмишљен, циљеви јасно формулисани, методе и технике добро одабране, те постоје услови да планирано истраживање буде успешно реализовано.

Комисија, стога, предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да мр Јелени Стаматовић за израду докторске дисертације одобри тему

САМОВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВНИКА У ФУНКЦИЈИ УНАПРЕЂИВАЊА  
КВАЛИТЕТА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА.

У Београду,  
1. децембра 2009. год.

К О М И С И Ј А

Проф. др Љубомир Коцић

Проф. др Радмила Николић

Доц. др Емина Хебиб